

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: روان سنجی

عنوان

ویژگی های روان سنجی مقیاس خصومت و پرخاشگری و رابطه آن
با ترتیب تولد در نوجوانان شهر سمنان

استاد راهنما
دکتر حمیدرضا وطن خواه

استاد مشاور
دکتر حسن پاشاشریفی

پژوهشگر
فاطمه همتی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

به پاس محبت هایتان

شما را ارج می نهم

و این ناچیزترین را

تقدیمتان می دارم.

سپاسگزاری:

ضمن قدردانی و سپاس از زحمات بی شائبه جناب دکتر حمید رضا وطن خواه در مقام استاد راهنما و جناب آقای دکتر حسن پاشاشریفی در مقام استاد مشاور و سرکار خانم مرجان جعفری روشن در مقام استاد داور که با راهنمایی های ارزشمند و پر ارجشان آموخته های خویش را چون چراغی فرا روی من نهادند.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب فاطمه همتی دانشجوی کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۹۶۴۴۰۰ در رشته روانشناسی_سنجش و اندازه گیری از پایان نامه خود تحت عنوان ویژگی های روان سنجی مقیاس خصومت و پرخاشگری و رابطه آن با ترتیب تولد در نوجوانان شهر سمنان با کسب نمره ۱۹/۲۵ و درجه عالی دفاع نموده ام. بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱_ این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاورد های علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج نموده ام.
- ۲_ این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات عالی ارائه نشده است.
- ۳_ چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و.... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴_ چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: فاطمه همتی

تاریخ و امضا
۰۱/۰۵/۸۱

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۰/۱۱/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم فاطمه همتی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۹/۲۵
به حروف نوزده و بیست و پنج و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضا استاد راهنما

بسمه تعالی

فرم اطلاعات پایان نامه های کارشناسی ارشد
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی
(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد واحد : ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۷۰۸۸۹۲۰۰۶
عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد : ویژگی های روان سنجی مقیاس خصومت و پرخاشگری و رابطه آن با ترتیب تولد در نوجوانان شهر سمنان		
نام و نام خانوادگی دانشجو: فاطمه همتی	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۰/۳/۲۶	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۰/۱۱/۲۹
شماره دانشجویی: ۸۷۰۸۴۹۶۶۴۰۰	رشته تحصیلی: روانشناسی - سنجش و اندازه گیری	
استاد راهنما : دکتر حمیدرضا وطن خواه استاد مشاور : دکتر حسن پاشاشریفی		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): پژوهش حاضر با هدف ویژگی های روان سنجی مقیاس خصومت از پرخاشگری و رابطه آن با ترتیب تولد در نوجوانان شهر سمنان انجام شد. از جامعه آماری مشتمل بر تمامی دانش آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی شهر سمنان با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای نمونه ای با حجم ۵۰۰ نفر انتخاب شد و به مقیاس خصومت و پرخاشگری سی شارپ (۲۰۱۰) پاسخ دادند با استفاده از روش آلفای کرونباخ ضریب اعتبار ۰/۹۴۵ به دست آمد که نشان دهنده این است که سوال های آن گروه با هم همسانی دارند و آزمون از اعتبار بالایی برخوردار است. همچنین همبستگی سوال با کل تست نشان می دهد که همه ضرایب همبستگی از لحاظ آماری معنادار است. پرسش ۵۱ بیشترین همبستگی را نشان داد. ($r=0/635$). نتایج تحلیل عامل نشانگر وجود شش عامل در مقیاس خصومت و پرخاشگری است که رویهم رفته این عوامل ۴۴/۷۴۷ درصد واریانس کل را تبیین می کند.</p> <p>کلید واژه ها: ویژگی های روانسنجی، مقیاس خصومت و پرخاشگری، ترتیب تولد و نوجوانان.</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

مناسب است

مناسب نیست

تاریخ و امضا

۲۵/۵/۹۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل یکم: معرفی پژوهش
۲	مقدمه
۵	بیان مسئله
۷	اهمیت و ضرورت پژوهش
۹	اهداف پژوهش
۱۰	سوالات پژوهش
۱۱	تعاریف متغیرها و اصطلاحات
	فصل دوم: بررسی پیشینه پژوهش
۱۴	شخصیت
۱۴	عوامل اجتماعی شخصیت
۱۹	جنسیت و پرخاشگری
۱۹	تفاوت در پرخاشگری
۲۰	عوامل زیستی و ژنتیک
۲۲	خانواده و رشد پرخاشگری
۲۲	فضای درونی خانواده و روابط اعضا با یکدیگر
۲۲	رابطه والدین با فرزند
۲۴	همسالان
۲۵	ترتیب تولد بر هوش و شخصیت بچه اثر می گذارد
۲۶	رقابت میان خواهر و برادرها
۲۸	ثبات رفتار پرخاشگرانه از دوران کودکی تا نوجوانی و جوانی
۳۰	دیدگاه رفتاری و یادگیری اجتماعی در پرخاشگری
۳۰	رسانه های گروهی
۳۲	پرخاشگری از دیدگاه های مختلف
۳۲	فرضیه ناکامی - پرخاشگری
۳۲	دیدگاه نوتداعی گرایی شناختی : نقش عاطفه منفی
۳۴	دیدگاه انگیزشی
۳۴	دیدگاه فرهنگی
۳۵	نظریه های سنجش و اندازه گیری
۳۵	نظریه کلاسیک اندازه گیری

۳۷	مفروضه های نظریه کلاسیک
۳۸	محدودیت های نظریه کلاسیک اندازه گیری
۳۸	نظریه اندازه گیری سوال- پاسخ
۴۰	مفروضه های اساسی نظریه سوال- پاسخ
۴۲	پارامترهای سوال در نظریه سوال- پاسخ
۴۳	پیشینه پژوهشی و مطالعاتی

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۴۷	مقدمه
۴۸	طرح پژوهش
۴۹	روش نمونه برداری
۵۰	ابزار پژوهش
۵۱	روش اجرا
۵۱	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۵۴	اعتباریابی
۵۷	روایی ابزار پژوهش
۵۷	روایی سنجی پرسشنامه خصومت و پرخاشگری
۶۷	مشخصه های آماری نمره های خصومت و پرخاشگری
۶۸	بررسی تفاوت دو گروه دختر و پسر با استفاده از محاسبه t مستقل
۷۲	نرم مقیاس خصومت و پرخاشگری

فصل پنجم: بحث و تفسیر

۸۰	نتیجه گیری
۸۲	بحث
۸۶	محدودیت های پژوهش
۸۶	پیشنهاد های پژوهش

منابع

۸۸	منابع فارسی
۹۰	منابع لاتین

فهرست جدول ها و تصویر

عنوان	صفحه
جدول ۱-۴ ضریب اعتبار مجموعه پرسش های مقیاس خصومت و پرخاشگری سی شارپ	۵۵
جدول ۲-۴ اندازه kmo و نتایج آزمون کرویت بارتلت برای ماتریس همبستگی مواد پرسشنامه	۵۸
جدول ۳-۴ مشخصه آماری در اجرای مولفه های اصلی	۵۹
جدول ۴-۴ ارزش ویژه، درصد تبیین واریانس، تراکمی عامل های مقیاس خصومت و پرخاشگری	۶۳
جدول ۵-۴ ماتریس ساختار چرخش یافته به شیوه واریماکس	۶۵
جدول ۶-۴ مشخصه های آماری نمره های خصومت و پرخاشگری	۶۷
جدول ۷-۴ مقایسه میانگین نمرات دو گروه دختر و پسر در نمره کل مقیاس و خرده مقیاس ها	۶۸
جدول ۸-۴ مقایسه میانگین عامل ۱ با ترتیب تولد	۶۹
جدول ۹-۴ مقایسه میانگین عامل ۲ با ترتیب تولد	۶۹
جدول ۱۰-۴ مقایسه میانگین عامل ۳ با ترتیب تولد	۷۰
جدول ۱۱-۴ مقایسه میانگین عامل ۴ با ترتیب تولد	۷۰
جدول ۱۲-۴ مقایسه میانگین عامل ۵ با ترتیب تولد	۷۱
جدول ۱۳-۴ مقایسه میانگین عامل ۶ با ترتیب تولد	۷۱
جدول ۱۴-۴ جدول نرم های Z و T مربوط به عامل ۱ (شاخ و شانه کشیدن)	۷۳
جدول ۱۵-۴ جدول نرم های Z و T مربوط به عامل ۲ (خصومت)	۷۴
جدول ۱۶-۴ جدول نرم های Z و T مربوط به عامل ۳ (عصبی)	۷۵
جدول ۱۷-۴ جدول نرم های Z و T مربوط به عامل ۴ (پرخاشگری کلامی)	۷۶
جدول ۱۸-۴ جدول نرم های Z و T مربوط به عامل ۵ (پرخاشگری پنهان)	۷۷
جدول ۱۹-۴ جدول نرم های Z و T مربوط به عامل ۶ (پرخاشگری فیزیکی)	۷۸
تصویر ۱-۱ الگوی نوداعی گرایی شناختی بر کویتز، راجع به پرخاشگری	۳۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ویژگی های روان سنجی مقیاس خصومت از پرخاشگری و رابطه آن با ترتیب تولد در نوجوانان شهر سمنان انجام شد. از جامعه آماری مشتمل بر تمامی دانش آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی شهر سمنان با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای نمونه ای با حجم ۵۰۰ نفر انتخاب شد و به مقیاس خصومت و پرخاشگری سی شارپ (۲۰۱۰) پاسخ دادند با استفاده از روش آلفای کرونباخ ضریب اعتبار ۰/۹۴۵ به دست آمد که نشان دهنده این است که سوال های آن گروه با هم همسانی دارند و آزمون از اعتبار بالایی برخوردار است. همچنین همبستگی سوال با کل تست نشان می دهد که همه ضرایب همبستگی از لحاظ آماری معنادار است. پرسش ۵۱ بیشترین همبستگی را نشان داد. ($r=0/635$). نتایج تحلیل عامل نشانگر وجود شش عامل در مقیاس خصومت و پرخاشگری است که رویهم رفته این عوامل ۴۴/۷۴۷ درصد واریانس کل را تبیین می کند.

کلید واژه ها: ویژگی های روانسنجی، مقیاس خصومت و پرخاشگری، ترتیب تولد و نوجوانان.

فصل یکم
معرفی پژوهش

مقدمه

پژوهش مورد نظر هنجاریابی مقیاس خصومت و پرخاشگری و رابطه آن با ترتیب تولد در بین نوجوانان شهر سمنان است. تردیدی نیست که آزمون‌ها مقیاس‌های درجه‌بندی، پرسش‌نامه‌ها و سایر ابزار اندازه‌گیری یکی از ضروریات زندگی روزانه هستند. با توجه به این که آزمون‌های روانی و تربیتی در زندگی امروزی نقش مهمی بازی می‌کند، درک این مطلب که نمره آنها چگونه به دست می‌آید و دربردارنده چه اطلاعاتی است، اهمیت فراوان دارد. برای پاسخ به این گونه پرسش‌ها، علم تهیة آزمون و ابزار اندازه‌گیری که روان‌سنجی نامیده می‌شود توسعه زیادی یافته است. روان‌سنجی کمک می‌کند تا در امر پژوهش و ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات، آزمون‌های کارا و مؤثری داشته باشیم (هومن، ۱۳۸۱).

نقش روش‌های اندازه‌گیری آن است که اطلاعاتی به دست دهد تا بر پایه آن بتوان تصمیم‌های منطقی، مناسب و متکی بر اصول اتخاذ کرد. مسأله مهم این است که فنون اندازه‌گیری‌های روانی و تربیتی چگونه می‌تواند به مردم کمک کند که بهتر تصمیم بگیرند؟ اگر اندازه‌گیری باید در تصمیم‌های واقعی به مردم کمک کند، وسایل مربوط به آن باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد؟ البته روشن است که روش اندازه‌گیری فی‌نفسه عامل تصمیم‌گیری نیست و در واقع این خود مردم هستند که تصمیم می‌گیرند. روش‌های اندازه‌گیری در نهایت می‌تواند درباره برخی عوامل که به تصمیم مورد نظر ارتباط دارد، اطلاعاتی به دست دهد (هومن، ۱۳۸۴). کنش اصلی هر آزمون روانی اساساً این است که تفاوت‌های فردی بین افراد و یا تفاوت‌هایی را که در فرد به خصوصی در مواقع مختلف دیده می‌شود اندازه‌گیری کند (براهنی، ۱۳۷۹).

در علم روان‌سنجی دو نظریه یا مدل عمده جهت تجزیه و تحلیل و بررسی آزمون‌های مختلف وجود دارد؛ نظریه کلاسیک آزمون‌سازی^۱ و نظریه صفت مکنون^۲ (ستاری، ۱۳۸۲).

با مطرح شدن نظریه کلاسیک آزمون در سال ۱۹۰۴ از سوی اسپیرمن^۳ تحول شگرفی در عرصه سنجش و اندازه‌گیری و یا علم روان‌سنجی به وقوع پیوست. به دنبال آن تحقیقات و بررسی‌های فراوان در زمینه بسط و گسترش این نظریه صورت گرفت و هنوز هم این نظریه کارایی خود را در زمینه تجزیه و تحلیل آزمون‌های روانی و تربیتی حفظ کرده است، با این حال محققان بسیاری در بررسی‌های خود به نقیصه‌ها و نقاط ضعف این نظریه پی برده‌اند و عده‌ای از متخصصان و دانشمندان روان‌سنجی در پی ارایه نظریه‌های بهتر و برتر در تجزیه و تحلیل انواع مختلف آزمون‌ها برآمده‌اند. پیدایش و گسترش خدمات رایانه‌ای کمک کرد تا نظریه‌های جدید از جمله نظریه صفت مکنون و سنجش انطباقی^۴ به صورت کاربردی وارد

1 test classic theory

2 latent trait theory

3 Spearman

4 adaptive testing

حوزه روان‌سنجی شوند. اصطلاح صفت مکنون شامل خانواده‌ای از مدل‌های ریاضی است که روابط تابعی بین متغیرهای مشاهده‌پذیر و سازه‌های صفات زیربنایی این متغیرها را نمایش می‌دهد و هنگامی که این نظریه درباره آزمون‌های توانایی یا پیشرفت به کار می‌رود نظریه سؤال - پاسخ^۱ نامیده می‌شود. در این نظریه، هم نقش سؤال و هم پاسخ‌های آزمودنی‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. نظریه سؤال - پاسخ الگو و مدلی را برای تجزیه و تحلیل آزمون‌ها ارائه می‌دهد؛ این نظریه ضمن بری بودن از نقص‌ها و ایرادهای نظریه کلاسیک آزمون می‌رود تا در تجزیه و تحلیل آزمون‌های روانی و تربیتی جایگزین نظریه‌های قدیمی گردد (ستاری، ۱۳۸۲).

یکی از جنبه‌هایی که از دیرباز به عنوان عامل زیربنایی بسیاری از صفات و رفتارهای افراد مطرح بوده، شخصیت است؛ و آزمون‌هایی که به این منظور ساخته شده‌اند آزمون‌های شخصیت نامیده می‌شوند. آزمون شخصیت در روان‌آزمایی به آن دسته از وسایل اندازه‌گیری اطلاق می‌شود که جهت سنجش خصوصیات از قبیل سازگاری هیجانی، روابط اجتماعی، انگیزش، رغبت‌ها و نگرش‌ها تعبیه شده‌اند. پیش‌طایه سنجش شخصیت را می‌توان در آثار کریپلین^۲ جستجو کرد که از آزمون تداعی‌آزاد برای مطالعه بیماران روانی استفاده کرد. همچنین می‌توان به کوشش‌های گالتن^۳، پیرسون^۴ و کتل^۵ نیز در زمینه تهیه پرسش‌نامه‌های میزان شده و مقیاس‌های درجه‌بندی اشاره کرد. گرچه این روش‌ها در آغاز برای مقاصد دیگری مورد استفاده قرار می‌گرفتند ولی به تدریج برای تهیه بسیاری از انواع رایج آزمون‌های شخصیت به کار برده شدند (آناستازی^۶، ۱۹۰۸؛ به نقل از براهنی، ۱۳۷۹).

صفت شخصیت به طور خلاصه برای توضیح دادن (۱) ثبات در رفتار فرد در طول زمان و موقعیت‌ها و (۲) تفاوت‌های رفتاری در بین افرادی که به موقعیت یکسان، واکنش نشان می‌دهند، به کار برده می‌شود.

خشم^۷ و پرخاشگری^۸ هیجان‌های جهان شمولی هستند که در همه فرهنگ‌ها دیده می‌شوند و یکی از شایعترین مشکلات رفتاری هستند که موجب ناراحتی و پریشانی دیگران می‌شوند و بهداشت روانی جامعه را مختل می‌کنند. نگاهی کوتاه به جهان اطراف به ما نشان خواهد داد که همان‌گونه که یکی از علمای اجتماعی معاصر گفته است: عصر ما عصر پرخاشگری است

بخش عمده اخبار رادیو و تلویزیون شرح و نمایش خشونت‌هایی است که در نقاط مختلف جهان از سوی انسان‌هایی نسبت به انسان‌های دیگر اعمال می‌شود. کشتارهای جمعی، قتل‌های انفرادی، تجاوز، تبعیض، محروم کردن از حقوق اولیه، همه و همه گویای چهره خشن و زشت

1 item response theory

2 Kraepeline

3 Galton

4 Pearson

5 Cattell

6 Anastasi

7. anger

8. aggression

انسان نسبت به هموعان خود است و جای تعجب نیست که عالم اجتماعی دیگری گفته است: ما رفتارهای خشن انسان ها را نسبت به یکدیگر حیوانی می خوانیم، ولی بررسی خشونت های انسان نسبت به انسان نشان می دهد که به کاربردن صفت حیوانی در مورد اینگونه رفتارها توهین به حیوانات است. در حقیقت هم هیچ حیوانی نسبت به هموع خود تا این اندازه بی رحم و تا این اندازه خشن نیست. (کریمی، 1384).

ارائه تعریف دقیق از پرخاشگری است، ساختار خشم مشترکاتی با پرخاشگری و خصومت دارد، این اصطلاحات مترادف نیستند و ساختارهای خشم، خصومت و پرخاشگری همپوشانی دارند. به طور مختصر تمایز بین این سه مفهوم چنین است، خشم به هیجان، خصومت به نگرش و پرخاشگری به رفتار اطلاق می گردد. خشم به عنوان حالت هیجانی توصیف می شود که می تواند زیر بنای پرخاشگری و خصومت باشد. خصومت به نگرش پرخاشگرانه فراگیری اطلاق می شود که فرد را به سوی رفتارهای پرخاشگرانه سوق می دهد. در حالیکه پرخاشگری به رفتار قابل مشاهده و با قصد آسیب رسانی اطلاق می گردد. (دل وکیو و الیری، 2003)

بیان مسأله

مفهوم اصلی و اولیه شخصیت، تصویری ظاهری و اجتماعی است که بر اساس نقشی که فرد در جامعه بازی می کند، قرار دارد. یعنی در واقع، فرد به اجتماع خود شخصیتی را ارائه می دهد که جامعه بر اساس آن، او را ارزیابی کند. شخصیت را بر مبنای صفت بارز، مسلط یا شاخص فرد تعریف کرده اند و بر این اساس است که افراد را دارای شخصیت برون گرا یا درون گرا، پرخاشگر، انفعالی و جرأتورز و ... می دانند. و در واقع به عنوان مثال چنین فرض می شود که در شرایط مختلف، حالت بارز یکی، پرخاشگری و دیگری انفعالی است. به طور کلی شخصیت عبارت است از مجموعه سازمان یافته، و واحدی متشکل از خصوصیات نسبتاً پایدار که بر روی هم یک فرد را از افراد دیگر متمایز می سازد (شاملو، 1382).

از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است، حضور در جمع و داشتن ارتباط اجتماعی امری اجتناب ناپذیر است، به همین دلیل آموختن اصول برقراری ارتباط و مهارت اجتماعی از ضرورت های مهم محسوب می شود (سلیمی فر، 1384).

در عصر کنونی دو تغییر عمده فرهنگی در جوامع مختلف به وجود آمده است: یکی این که ارتباطات شخص نسبت به گذشته ارزش بیشتری یافته و به صورت یک منبع اصلی خودارزشمندی و رضایت از زندگی در آمده است، و دیگر آن که دامنه رفتار قابل قبول اجتماعی به طور قابل توجهی گسترش یافته است (رحیمی و دیگران، 1385)

پرخاشگری رفتاری است که هدف آن صدمه زدن به خود یا دیگران است. بر اساس دیدگاه بندورا، پرخاشگری شکلی از رفتار اجتماعی است که یاد گرفته می شود و بروز آن در هر موقعیت به عوامل شناختی و اجتماعی که ادراک مطلوب بوده رفتار پرخاشگرانه را تعیین می کند بستگی دارد. ژان ژاک روسو (بشر وحشی پاک نهاد) را نخستین بار مطرح نمود که انسان

در محیط طبیعی موجودی مهربان، شاد و نیکو است. قیود اجتماعی او را مجبور به فساد و پرخاشگری می‌کند (کریمی، ۱۳۸۴).

پرخاشگری از جمله رفتارهایی است که مخرب است. هم زوال جامعه و هم خود فرد پرخاشگر آسیب می‌رساند به خصوص اگر پرخاشگری در نوجوانی وجود داشته باشد. چون نوجوانی خود یک دوره بحرانی زندگی است. در این صورت احتمال اینکه نوجوان به سوی بزهکاری و به سوی رفتارهای انحرافی و غیراخلاقی کشیده شود بسیار زیاد است و یا گاهی این خصومت ممکن است به درون منجر شود و در شخص ایجاد تعارض کند و باعث افسردگی شود. و این امر باعث روی آوردن به مواد مخدر شود. لازم است نوجوان را قبل از اینکه پژوهشگران رفتار پرخاشگری او به حال خود و جامعه مخرب باشد شناسایی کنیم. آنچه امروزه از نظر اندیشمندان و پذیرفته شده است این است که رفتار پرخاشگرانه با مولفه‌های شخصیتی در ارتباط است یعنی زیرساخت رفتار پرخاشگرانه مولفه‌های شخصیتی افراد است. برای شناسایی افراد روش‌های مختلفی وجود دارد. مثلاً مشاهده رفتار افراد، در عین حال که روش مناسبی است، روش طولانی است و گاهی هم قضاوتها جنبه ذهنی پیدا می‌کند. راه سریعتر تشخیص پرخاشگری استفاده از آزمون‌های معتبر است.

در روان‌سنجی نظریه‌های آزمون‌سازی در خدمت فراهم کردن مبانی و اساسی هستند که توسط آنها بتوان به پیش‌بینی، برآورد یا استنباط راجع به توانایی یا صفت مورد سنجش آزمون پرداخت. این نظریه‌ها دارای انواع و روش‌هایی هستند و هر کدام معطوف به شیوه‌های خاصی جهت تجزیه و تحلیل نتایج آزمون می‌باشند (همبلتون^۱، ۱۹۹۳). آزمون‌سازان و متخصصان روان‌سنجی در دهه‌های اخیر در صدد آن هستند که ارتباط بین پاسخدهی به آزمون‌های مختلف روانی و تربیتی و صفات زیربنایی را که باعث این پاسخدهی می‌شود تهیه و در تجزیه و تحلیل انواع مختلف آزمون‌ها مد نظر قرار دهند. پژوهش حاضر در پی آن است که پرسشنامه خصومت و پرخاشگری را که ۵۵ گویه دارد و توسط کریستین فارمر و میشل جی امان در سال ۲۰۱۰ ساخته شده است، ترجمه و سپس در نوجوانان شهر سمنان هنجاریابی کند.

اهمیت و ضرورت پژوهش

در بحث از ضرورت و اهمیت شناخت شخصیت به وسیله آزمون‌های روانی می‌توان گفت که اصولاً بدون شناخت شخصیت افراد، امکان اینکه بتوان از استعدادهاي آنان به نحو مطلوب استفاده کرد، وجود ندارد. همچنین امروزه مدل‌های جدید اندازه‌گیری شرایط و زمینه‌های مناسبی را برای تحلیل داده‌های حاصل از اجرای آزمون‌ها فراهم آورده‌اند، به طوری که می‌توان با به کارگیری این مدل‌ها به بررسی دقیق خصوصیات آماری سؤال‌ها، کارکرد هر یک از آنها و مقایسه هنجاریابی آن با نظریه کلاسیک پرداخت. نقش روش‌های اندازه‌گیری همان‌گونه که قبلاً نیز اشاره شد، آن است که اطلاعاتی به دست دهد تا بر پایه آن بتوان تصمیم‌های منطقی مناسب و

1 Hambleton

متکی بر اصول اتخاذ کرد. مسأله مهم این است که فنون اندازه‌گیری روانی و تربیتی چگونه می‌تواند به مردم در اتخاذ تصمیم بهتر و صحیح یاری رساند؟ و اگر اندازه‌گیری باید در تصمیم‌گیری کمک‌کننده باشد، وسایل مربوط به آن باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد؟ اندازه‌گیری در هر زمینه‌ای، اطلاعاتی را درباره خصیصه‌ای معین فراهم می‌سازد که اغلب برای پیش‌بینی پدیده‌های مربوط به آن خصیصه مفید واقع می‌شود. بنابراین هدف اندازه‌گیری همواره کسب اطلاعات درباره خصیصه‌های مختلف است. نتایج اندازه‌گیری همواره به توصیف پدیده مورد اندازه‌گیری منجر می‌شود و تفسیر این نتیجه‌ها نیز در بیشتر موارد نوعی پیش‌بینی فراهم می‌آورد.

امروزه آزمون‌های شخصیتی و دیگر ابزار سنجش به صورت گسترده در زمینه‌های مختلف از جمله مدارس، دانشکده‌ها، صنایع و کلینیک‌های روان‌شناسی مورد استفاده قرار می‌گیرند که هدف اصلی و اولیه این آزمون‌ها ارزیابی خصوصیات شخصیتی جهت کمک به قضاوت، پیش‌بینی و بالآخره تصمیم‌گیری درباره افراد است. از آنجا که سؤال‌های آزمون‌های شخصیتی وسیله‌ای برای بررسی خصوصیات شخصیتی است ضروراً قبل از ساخت هر آزمونی صفت مورد نظر جهت سنجش متناسب با فرهنگ آن جامعه به روشنی توصیف و مؤلفه‌های مهم و اساسی در آن صفت تعیین شده و سپس بر اساس مؤلفه‌های صفت مورد نظر، سؤال‌ها طراحی گردد و بعد از شناخت دقیق سؤال‌های مناسب، پارامترهای آنها نیز به دقت برآورد و تفسیر شوند تا ویژگی‌ها و کارکرد این سؤال‌ها در آزمون‌ها مشخص شده و بفهمیم که آیا این آزمون‌ها ابزار مناسبی برای سنجش خصوصیات شخصیتی هستند یا خیر تا با تفسیر صحیح نتایج بتوان ارزیابی صحیح تری دست زد.

در حال حاضر یکی از مسایل مهم در مورد ارزش آزمون‌ها مطابقت آنها با فرهنگ جامعه‌ای است که در آن، مورد استفاده قرار می‌گیرد. از آنجایی که روان‌شناسی یک رشته وابسته به فرهنگ است، علائم و ویژگی‌های اختلالات، خصوصیات شخصیتی، هوش و ... نیز در هر جامعه متفاوت بوده و از طرفی دیگر شیوه مواجهه و مقابله افراد با این مقوله‌ها نیز وابستگی زیادی به فرهنگ آن جامعه دارد. اساساً معنای هر یک از نمره‌های آزمون‌ها ارتباط مستقیمی با میزان تشابه بین آزمودنی و گروه نمونه هنجاریابی دارد. در صورتی که بین افراد یا گروه مورد آزمایش و گروه نمونه هنجاریابی شباهتی وجود داشته باشد مقایسه و تشخیص امکان پذیر خواهد بود (گراث، ۱۹۹۰).

در طول چند دهه اخیر که ارزشیابی و سنجش پرخاشگری گسترش یافته است، پرسش‌نامه از متداول‌ترین روش‌های بررسی و اندازه‌گیری این نوع رفتار بوده است. در عین حال که پرسش‌نامه‌های متعددی در این زمینه در کشورهای اروپایی و آمریکایی ساخته شده است، به دلیل وجود تفاوت‌های فرهنگی بین کشورهای ایران و کشورهای سازنده این پرسش‌نامه‌ها ضرورت هنجاریابی آزمون‌ها و مقیاس‌های مختلف پرخاشگری احساس می‌شود.

در بحث از اهمیت و ضرورت هنجاریابی مقیاس خصومت و پرخاشگری نوجوانان به طور خلاصه به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

۱. رواج و گسترش استفاده از مقیاس خصومت و پرخاشگری به دلیل وجود هنجار ایرانی.
۲. مقایسه نتایج به دست آمده از بررسی میزان اعتبار و روایی مقیاس خصومت و پرخاشگری در کشورهای مختلف و ایران.
۳. کمبود و به تعبیری عدم وجود ابزاری استاندارد و متناسب با فرهنگ کشور ایران در زمینه خصومت و پرخاشگری در نوجوانان جهت انجام فعالیت‌های مشاوره ای، درمانی و پژوهشی.
۴. با توجه به جمعیت جوان کشور ایران، شناخت وضعیت روانی افراد به منظور شناسایی آنها و ارائه خدمات مشاوره ای، تحصیلی، شغلی و گزینش آنها به وجود آید.
۵. می‌توان با نرم کردن آن در هنجار ایرانی در جهت کنترل اختلال پرخاشگری که زمینه اختلالات وسیعی از جمله اختلالات شخصیت ضد اجتماعی، اختلال مرزی و... است را کنترل کرد.

اهداف پژوهش

بی تردید شیوع پرخاشگری در میان نوجوانان، موجب نگرانی بسیاری از خانواده ها، اولیا، مربیان و مسئولین کشور است. گسترش روز افزون این ناهنجاری رفتاری در شکل های گوناگون بر زندگی فردی و اجتماعی انسان ها تأثیرات منفی گذاشته و آرامش و احساس ایمنی را مورد تهدید قرار می دهد. شاید بتوان گفت که یکی از علل بروز جنگ های خانمان سوز، که همواره جوامع بشری از آن رنج می برد و خسارت های جبران ناپذیری در پی داشته، ادامه همان رفتارهای پرخاشگرانه دوران نوجوانی جنگ افروزان است. البته توجه به این نکته ضروری است که رفتار پرخاشگرانه همیشه نامطلوب نیست، بلکه دارای حکمت هایی از جمله دفاع و دفع خطراتی است که بقا و ادامه زندگی را تهدید می کند، ولی اگر مهار نشود و به راه های صحیح هدایت نگردد، به صورت ابزار دفاعی موجب آسیب های جبران ناپذیری می شود.

مجامع علمی و خدمات روان شناختی جامعه ایران فاقد ابزارهای معتبری در جهت تشخیص های بالینی و روان سنجی بوده و به علت عدم تعیین اعتبار و هنجار آزمون های مورد استفاده، از آزمون های غیر معتبر و با هنجارهای نامناسب استفاده می شود. بر این اساس هدف اصلی و کلی از انجام این پژوهش هنجاریابی مقیاس خصومت و پرخاشگری در میان نوجوانان شهر سمنان و رابطه آن با ترتیب تولد است. اهداف جزئی این پژوهش عبارتند از:

- فراهم آوردن و ارائه پرسش نامه معتبر و قابل اجرا برای سنجش خصومت و پرخاشگری
- تجزیه و تحلیل سؤال های مقیاس خصومت و پرخاشگری بر اساس نظریه کلاسیک
- فراهم نمودن زمینه مناسب برای شناسایی تفاوت نوع پرخاشگری دختر و پسر و ارائه جداول نرم مربوط به گروه های مختلف جنسیتی
- تولید ابزار اندازه گیری به عنوان یک متغیر آگاهی افزاینده و پیشگیرانه در آسیب های اجتماعی و روانی

- مقایسه سطح پرخاشگری نوجوانان دارای ترتیب تولد

سوالات پژوهش

- آیا مقیاس خصومت و پرخاشگری از اعتبار کافی برخوردار است؟
- آیا مقیاس خصومت و پرخاشگری از روایی کافی برخوردار است؟
- نرم مناسب برای سنجش این خصیصه چگونه است؟
- آیا بین پرخاشگری با ترتیب تولد رابطه وجود دارد؟
- مقیاس خصومت و پرخاشگری از چند عامل اشباع شده است؟

تعاریف متغیرها و اصطلاحات

متغیرهای مورد بررسی این پژوهش، پرخاشگری، عملی بودن، اعتبار، روایی، هنجار، هنجاریابی، و نظریه کلاسیک است.

تعریف نظری و مفهومی پرخاشگری

پرخاشگری عبارت است از حالت منفی ذهنی همراه با نقص‌ها و انحرافات شناختی و رفتارهای ناسازگارانه (اسکودسکی، کاسیو و گرم، ۲۰۰۳)

رفتار پرخاشگرانه عبارت است از رفتار قابل مشاهده و با قصد آسیب‌رسانی که پرخاشگری نیز نامیده می‌شود. (کریمی، ۱۳۸۴)

احساس پرخاشگرانه حالت هیجانی است که زیر بنای پرخاشگری و خصومت است که خشم نیز نامیده می‌شود.

خصومت به نگرشی پرخاشگرانه گفته می‌شود که باعث هدایت فرد به سوی رفتارهای پرخاشگرانه می‌شود. (کریمی، ۱۳۸۴)

• تعریف عملیاتی خصومت و پرخاشگری

در پژوهش حاضر منظور از خصومت و پرخاشگری نمره‌ای است که افراد در پرسش‌نامه خصومت و پرخاشگری سی‌شارپ به دست می‌آورند و بر اساس نمرات پرخاشگری آنها تعیین می‌شود.

• عملی بودن

با آن که اعتبار و روایی از ویژگی‌های مهم هر آزمون و پرسش‌نامه‌ای به شمار می‌آیند، در صورت اجرا و استفاده از هر آزمونی باید برخی ملاحظات عملی را نیز در نظر گرفت. عملی بودن هر آزمونی با عوامل متعددی مانند، اقتصاد، سهولت کاربرد، و تفسیرپذیری ابزار سنجش سروکار دارد که معلوم می‌کند ابزار مورد نظر تا چه میزان جنبه اجرایی و عملی دارد (هومن، ۱۳۸۴).

• اعتبار

اعتبار به دقت و صراحت روش اندازه‌گیری مربوط می‌شود. شاخص‌های اعتبار نشانه ثبات، قابلیت تکرار، و باز پدیدآوری ابزار اندازه‌گیری است. آنچه در مورد اعتبار پرسیده می‌شود درجه دقت اندازه‌گیری است و می‌خواهیم بدانیم که اگر فردی را دو بار با روش مورد نظر بسنجیم نتایج به دست آمده با چه میزان دقتی تکرار می‌شود. به عبارت دیگر منظور از اعتبار وسیله اندازه‌گیری این است که اگر خصیصه‌ای دو بار با یک وسیله در شرایط مشابه اندازه گرفته شود، نتایج حاصل تا چه حد مشابه، دقیق، پیش‌بینی‌پذیر، و قابل اعتماد است (هومن، ۱۳۸۴).

• روایی

سؤالی که باید در مورد هر نوع روش سنجش پرسیده شود این است که آن روش تا چه حد روا است؟ در واقع با مطرح کردن این پرسش به دنبال این هستیم که بدانیم آیا ابزار سنجش آنچه را که باید می‌سنجد یا نه؟ مقصود از روایی مناسب بودن، بامعنا بودن، و مفید بودن استنباط‌های خاصی است که از روی نمره‌های آزمون به عمل می‌آید (هومن، ۱۳۸۴).

• هنجار